

хановтың Даладағы мұсылмандық туралы еңбегінен осы жөнінде мысал келтіре кетейік:

«Мұсылманшылық әзірше біздің сүйегіміз бен қанымызға сіңісе қойған жоқ. Ол келешекте халық жігінің ажырау қаупін төндіреді. Қырғыздар арасында Мұхаммедтің атын да білмейтіндер әлі көп және шамандар да даланың көп жерінде әлі өз маңызын жойған жоқ»[4, 76].

Қойлыбайдың бәйгеге қобыз қосып, оның бірінші келуі жын-шайтандардың Қойлыбайға көрсеткен қызметі болып табылады. Қойлыбай қобызды сексеуілге байлап, ат келетін кезде жынданады, қара терге малынады. Осы көріністі М.Жұмабаев шебер суреттейді:

«Сол уақыт жай отырған Қойлыбайды
Аруақ қалшылдатып, дірілдетті.
Ауызынан қанды көбік бұрқ-бұрқ етіп,
Жап-жалаңаш қылышты қобыз етті.

Көздері қып-қызыл боп қанға толып,
Сарыны сар даланы күңіреңтті»[191].

Қорытындылай келе, М.Жұмабаевтың аңызға негізделген поэмаларының негізі қобыз екенін аңғарамыз. Бірақ, ақынның Қорқыт поэмасындағы Қорқыттың философиялық ойлары, ақынның идеялары «Өмір не?» деген сұраққа жауапты қобыздың күмбір үнінен тапқан тәрізді. Әрине, өмірдің мәні не екендігін біз Ислам дінінен таба аламыз. Ия, онда айтылғандай, мына шалақ өмір Алланың сынағы болып табылады, Алланың парыздарын өтеуіміз болып табылады. Сондай ақ, ақынның Қойлыбайдың аңызы атты поэмасында да, қазақтың шамандықтан қалған бақсы атауының іс-әрекеті, жын-шайтандарға жақын болғандығы жақсы суреттеледі. Осы поэмаға арқау болған аңыз-әңгімелер М.Жұмабаевты көркем суреттелуі шебер поэма жазуға алып келгендігі белгілі болып отыр.

Әдебиеттер

- 1 Балтоғаева Ж. «Мағжан Жұмабаев поэмаларының жанрлық-көркемдік ерекшеліктері»: Диссертация. – Алматы: 2003. – 140 б.
- 2 «М. Жұмабаев шығармалары: өлеңдер, поэмалар, қара сөздер». – Алматы: Жазушы, 1989. – 448 б.
- 3 Қазақ әдебиетінің тарихы. Он томдық. II том. – Алматы: ҚАЗАқпарат, 2006. – 526 б.
- 4 Уәлиханов Ш.Ш. Көп томдық шығармалар жинағы. – Алматы: Толағай групп, 2010. – Т. 4. – 496 б.
- 5 «М. Жұмабаев Сүй, жан сәулем». Өлеңдер мен поэмалар. – Алматы: Атамұра, 2002. – 256 б.
- 6 «Мағжан әлемі: әдеби зерттеулер». Құрастырған – Ж.Сүлейменов. – Алматы: Асыл кітап баспасы, 2009. – 496 б.

References

- 1 Baltoǵaeva Zh. «Maǵzhan Zhymabaev poemalarynuń zhanrlyq-korkemdik erekshelikteri»: Dissertatsiya. – Almaty: 2003. – 140 b.
- 2 «M. Zhymabaev shyǵarmalary: óleńder, poemalar, qara sózder». – Almaty: Zhazushy, 1989. – 448 b.
- 3 Qazaq ádebietiniń tarihy. On tomduq. II tom. – Almaty: QAZAqparat, 2006. – 526 b.
- 4 Uǵlihanov Sh.Sh. Kóp tomduq shyǵarmalar zhinaǵy. – Almaty: Tolaǵay grupp, 2010. – T. 4. – 496 b.
- 5 «M. Zhymabaev Syy, zhan sáulem». Óleńder men poemalar. – Almaty: Atamúra, 2002. – 256 b.
- 6 «Maǵzhan álemi: ádebi zertteuler». Qúrastyrǵan - Zh.Súleymenov. – Almaty: Asyl kitap baspasy, 2009. – 496 b.

ӘОЖ 81'1-027.21

Ы.Ә. Тұранов

Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті ІІ курс магистранты,
Астана қ., Қазақстан
e-mail: bereke1984@mail.ru

Үш дыбысты CVC, VCC тұлғалы моносиллабтық жүйедегі антропонимдердің нормалану мәселесі

Мақалада қазақ тіліндегі антропонимдік жүйенің бастау көздері тілдің тарихымен байланысты пайда болып, жетілу, даму кезеңдері лингвистикалық тарихпен бір негізде өрілетіндігі айтылады. Антропонимдік жүйенің материалы – антропонимдер. Қазақ есімдерінің бастау көздері қандай тұлғада болды, алғашқы есімдер қанша дыбыстық тіркестен тұрды, ең кіші мағыналық бөлшегінің формасы қандайлық дәрежеде еді деген сауалдарға жауап іздейді. Үш дыбысты CVC, VCC тұлғадағы моносиллаб антропонимдердің аясында зерттеулер жүргізілді. Есімдердің дәуірленуін өткен мақаламызда жеті кезеңнен тұратындығын атап көрсеткен болатынбыз. Сондағы кезеңдердің алғашқы дәуірі «Көне түркі дәуіріне дейінгі кезеңнен» бастап, осы күнгі қолданыстағы есімдердің синтетикалық жолмен болсын, аналитикалық жолмен болсын, дара тұлғалы дисиллаб болсын, дара тұлғалы полисиллаб болсын есімдердің түп негіздерін үш дыбысты CVC, VCC тұлғадағы моносиллаб есімдерден алатындығы көрініс береді. Тіпті, сөз болып отырған үш дыбысты CVC, VCC тұлғадағы моносиллаб антропонимдердің өзге тарихи кезеңдерде дыбыстық тұрпат жағынан ешқандай өзгеріске түспей, ешкелмей, тілдің өзіндік табиғи қалпын сақтап жеткені де анықталады.

Түйін сөздер: моносиллаб, дисиллаб, полисиллаб, коммуникатор, адресант, адресат, қауымдық культ, CVC тұлғалы, VCC тұлғалы, интерференция, түпнегіз, экстралингвистика, морф, лингвоэволюция, т.б.

Ы.А. Туранов

Приведение в норму проблематики трехзвучных CVC, VCC типов антропонимов

Тюркская корневая концептология имеет свою историю исследования, она достаточно изучена. Тем не менее, многие вопросы, касающиеся структурных моделей корней, их тенденций развития, диахронической связи с моносиллабами языка памятников, являются актуальными и востребованными для изучения. В статье определяются моносиллабические корни сопоставляемых языков, показывается, что именно односложные корни стали базой для дальнейшего развития тюркского корня, утверждается, что влияние фоно-коррелятов на смысл слова обусловлено многообразием архетипических форм и смыслов. В результате исследования выявлено, что в количественном соотношении в дифференциальных и интегральных признаках степени проявляется кипчакская сущность структуры слова.

Ключевые слова: моносиллаб, дисиллаб, полисиллаб, коммуникатор, адресант, адресат, общинное культ, форма CVC, форма VCC, интерференция, экстралингвистика, морф, лингвоэволюция.

Y. A. Turanov

Normylizing the problem of three sounds CVC, VCC tyres monosyllables of antroponyms

The turkic root conceptology has its history of investigation, and it was studied enough. Moreover, many questions, concerning structural models of roots, its tendencies of developmen, diachronic coonnection with monosyllables of the language of monuments are actual and useful for studying. Monosyllabic roots of compared languages are deined, in the monograph and the only monosyllabic roots became the base for further development of Turkic root and the influence of phonocerrelates on the meaning of a word was caused by variety of archetypical forms and meanings. As a result of the investigation of ancient Turkic monosyllables in the most degree kipchak essence of the structure of the word is revealed.

Key words: monosillab disillab, polisillab communicator, addresser, destination, community-based cult, форма CVC, VCS form, interference, ekstralingvistika, morph, lingvovolyutsiya.

Кісі аттары қазақ тіл танымында түрлі қырынан зерттеліп келе жатқан тіл бірліктерінің ерекше қабаты. Жалқы есімдер қолданылу аясы мен атқарар қызметі жағынан тілдік жүйеде кең және белсенді деп айту әбден орынды. Кісі аттарының "...негізгі грамматикалық қызметі – сөйлемде бастауыш пен толықтауыш қызметін атқару, ал негізгі лексикалық қызметі – атау"[1, 276] десек те, жалқы есімдердің бойында тарихи қыртыстардан жинақталған ақпарат пен тарихи қабаттар қалыптастырған құпия грамматикалық бөлшек-деректердің мәнін айқындап аша түсу ғылым үшін әлі де өте-мөте қажет. "Антропонимдік жүйе атау берудің ғасырлық тәжірибенің нәтижесі ретінде дәстүр, әдет-ғұрып, алғашқы қауымдық культ және көзқарас, аталмыш қоғам тарихында болған әртүрлі этномәдени үрдістер сияқты экстроллингвистикалық факторлармен шығу тегі бойынша байланысқан әртүрлі антропонимдік модельдер жиынтығынан тұрады"[2, 17]. Антропонимдер атауыштық-даралауыштық қызметті атқарғанымен, бойында бай мағына, тарихи қабаттардан жинақталған ақпараттар бар дедік. Қазіргі кезде қазақ антропонимдерінің дыбыстық таңбалану мәселесі күрделі жағдайда тұрғаны жасырын емес. Мұны түрліше толтырылып жатқан құжаттардан көруге әбден болады. Құжаттарда орын алып жатқан өрескел кателердің көбі кісі аттарында, мысал келтірсек, " Әйгерімді он екі түрлі нұсқада жазу орын алған, 1. Әйгерім, 2. Айгерім, 3. Айкерім, 4. Айгерем, 5. Айгерим, 6. Әйгерим, 7. Айгера, 8. Айгерым, 9. Айкерим, 10. Айгерим, 11. Айгорым, 12. Айгерм; Мөлдір – 13; Әсел – 7; Ләйлә – 8; Ләйлә – 8; Әнел – 8" [3; 12] Аталған мәселелер (антропонимдердің түрлі нұсқада таңбаланып жүргені) антропонимдерге қатысты зерттеулерде біраздан бері айтылып, жазылып келеді. Кісі аттарының басындағы осы мәселені тілдің моносиллабтық жүйесінен бастағанды жөн көрдік. Тілдік жүйедегі моносиллабтардың тарихы ерте замандарда жатыр. Тіліміздегі көп сөздердің соның ішінде антропонимдердің де түп-төркіні, негізгі мағыналары моносиллабтарда жатыр, себебі моносиллабты түбір сөздер сөздің мағыналы ең кіші бөлшегі деуге әбден болады. Зерттеуші-ғалымдар арасында бұрындары түбір сөздің ең кіші мағыналы бөлшегі морфема деп келсе, қазіргі тіл білімі морф деуге бірауыздан келіседі, ал сол морф моносиллабтан

тұратындығы баршаға аян. Моносиллаб сөздер – сөздердің ең бастау көзі десек, ерте дәуірлерде қолданылған тілдік қабаттардың болмысы өте күрделі болып келетіні, зерттеу барысында олардың мағыналары ашылып қолданыстағы сөздердің түпкі мәндері айқындалып жататыны зерттеу-тұжырымдар тарихынан белгілі. «Қай дәуірде болмасын мемлекеттердің өз ішіндегі қарым-қатынас антропонимдердің құрылымдарының жүйеленуіне себепші болса, сыртқы елдермен байланыс кірме сөздер арқылы лексикалық құрамының жаңа есімдерімен толығына себепші болады»[4, 6]. Кей жағдайда грамматикалық тұрпаты көрші елдің сөзіне ұқсағанымен зерттеу барсында ол сөздің түркі тілдеріне тән екендігі көрініс тауып жатады.

Қазіргі түркі тілдері моносиллабтар жүйесінде саны жағынан басым үш дыбысты (CVC) моделді көне түркі жазба ескерткіштер тілінде де ең көп қолданылатын дербес лексемалар қатарына жатады. Қазақ тіліндегі ескерткіштердің әдеби аудармасында *toni kok* нұсқасы қолданылады (М. Жолдасбеков, Н. Келімбетов). В.М. Наделяев жоғарыда айтылған антропонимнің компоненттерін *tujuq* «копыто», *oq* «стрела» негізінде талдайды. Қ. Сартқожаұлы *n, nj* түрінде оқылып жүрген таңбаны В. Томсеннің ізімен *j* деп оқудың дұрыстығын бірнеше аргументтер арқылы дәйектей отырып, антропонимнің *tujuin* және *uquq, uq* «ой, сана, ақыл, парасат» сөздері арқылы жасалғандығын көрсетеді. *Tun* тұлғасы қазақ тілінде тұңғыш сөзінің құрамында айқын сақталғанымен, кейбір басқа түркі тілдерінде дербес лексема ретінде қазір де қолданылады: *tuva* тілінде *dun*, қырғыз, хақас тілдерінде *tun* «тұңғыш».

Жоғарыда келтірілеген деректер көрсеткендей үш дыбысты моносиллабтардың ертеден келе жатқандығын байқаймыз. Үш дыбысты моносиллабты онимдер қазіргі қазақ есімдерінде де кездеседі. Аса көп кедеспесе де, тым сирек емес. Қос дыбысты моносиллабтар секілді, үш дыбысты есімдер көптеген антропоним жасауға негіз, тірек болған онимдер қатарынан орын алады. Мысалы, *Нұр, Нұр-ым, Нұр-махан, Нұржан, Нұр-лан, Нұр-сұлтан, Нұр-ай, Нұр-айым, Нұр-ғаным, Нұр-сәуле* т. б. Үш дыбысты моносиллаб антропонимдер: *Бак, Бек, Бай, Гүл, Дос, Жан, Наз, Нәр, Нұр, Рай, Рәш, Сәт, Тау, Таң, Шер*, т.б. кездестіруге болады. Үш дыбысты моносиллаб сөздерді ғалым М. Ескеева CVC және

VCC тұлғалы деп екі топқа бөліп қарастырып жүр. Аталған мәселе үш дыбысты моносиллаб жүйедегі антропонимдерге де қатысты деп толық айта аламыз.

Үш дыбысты CVC тұлғалы моносиллабтық жүйедегі антропонимдер

Үш дыбысты CVC тұлғалы моносиллаб есімдерді дауыссыз дыбыстан басталып, дауыссыз дыбыстан аяқталатын, ортасында әрқашан дауысты дыбыс келетін кісі аттары қазақ тіліндегі және басқа да түркі тілдерінің антропонимдеріне негіз болған. Аталған CVC тұлғалы моносиллаб антропонимдерді бітеу буынды белгілейтін шартты таңба BAV морфемдік есімдер деп те атауға болады.

Түркі тілдері түбір сөздер жүйесіндегі CVC тұлғасының сандық көрсеткішінің басқа моделдерге қарағанда жоғары екені көптеген зерттеушілерден белгілі, оған көне түркі жазба ескерткіштері тіліндегі CVC құрылымды түбірлер мен түбір негіздердің қолданыс деңгейі де дәлел бола алады. Өз дәуірінде бейнелі де көркем тіл болған көне түркілер тілінің базистік лексикасы қазіргі тілдердегі бір буынды түбірлер мен түбір-негіздерден айрықша ерекшеленбейді. Көк түркілер дәуіріне дейін де бірнеше тарихи кезеңдерді басынан өткізген жалпы түркілік лингвоэволюция барысында моносиллабтар жүйесі де кезең-кезеңімен даму жолынан өткені белгілі. Көне түркі жазба ескерткіштер тілінде билеуші тап өкілдеріне, қағанның туыстары мен балаларына тән титуларлық лексема *beg* моносиллабты да көне түркілер антропожүйесіндегі екі құрамды атаулардың компоненті ретінде жиі қолданылады. «Жалпы түркі тілдеріндегі *bek~beg~bej~bij* түбірлес моносиллабтар кешеніне кіретін қазақ тіліндегі *бек*, *би* сөздері мағыналық жағынан сараланған. Түркі тілдеріндегі титуларлық лексемаларға тән ерекше белгі ретінде олардың моносиллабтық компонентін сақтай отырып, гендерлік негізде жіктелуін айтуға болады: *бек~бегім*, *би~бике~бикеш~бибі~бүбі*» [5, 320]. Көне түркі заманында актив қолданылған *Бек* есімі, қазіргі қазақ тілі антропожүйесінде де қолданылады. Қоданылып қана қоймай антропонимжасамдық қабілеті жағынан да белсенді рөлге ие. Қазіргі кезде *Бек* есімінен жасалған *Бегім*, *Бекен*, *Бекжан*, *Бекзат*, *Бекзада*, *Бекмырза*, *Бекболат*, *Бекнұр*, *Бекмұрат*, *Бекарыс*, т. б. *Бек* есімі екінші компонентте тұрып *Айбек*, *Нұрбек*,

Қазбек, *Иманбек*, *Елбек*, *Темірбек*, *Нұрлыбек* т. б. есімдерді жасауға актив қатысады. Көне түркі жазба ескерткіштер тілінде *бек-тен* бөлек те CVC тұлғалы моносиллаб антропонимдер қоданылғанын байқауға болды. Олар, *Кул*, *Тег*, *Тут* моносиллаб есімдер. Бұлар қазіргі тілімізде жеке тұрып қолданылмаса да, есімжасауға негіз болады. Бірнешеуін атап айтсақ, *Кұлтай*, *Кұлпаш*, *Кұлбай*, *Кұлпан*, *Тектібай*, *Тұтқабай*, т. б. Қазіргі уақытта жиі қолданылатын CVC тұлғалы моносиллаб есімдер: *Бақ*, *Бек*, *Гүл*, *Дос*, *Жан*, *Рай*, *Рәш*, *Наз*, *Нәр*, *Нұр*, *Сәт*, *Тау*, *Таң*, *Шер*, т. б. Бұл есімдерді тіліміздің табиғи қалпын бұзбайтындай етіп таңбалау – ұлт тілінің тазалығын сақтаумен бірге, есімдерді нормалауға зор септігі тиеді. Тілдік қатысым барысында адресант *Бақ*, *Бійек*, *Гүл*, *Дос*, *Жан*, *Наз*, *Нұр*, *Ырай*, *Ірәш*, *Сәт*, *Тау*, *Таң*, *Шійер* деп айтатыны орфоэпиялық заңдылықтан белгілі. Айтушы-адресанттың айтқан есімдерін сол қалпында тыңдаушы (адресат) *Бақ*, *Бійек*, *Гүл*, *Дос*, *Жан*, *Наз*, *Нұр*, *Ырай*, *Ірәш*, *Сәт*, *Тау*, *Таң*, *Шійер* қабылдағанмен жазуда осы күйінде таңбалау мүлдем орфографиялық заңдылықтырға қайшы келеді. Жазуда *Бақ*, *Бек*, *Гүл*, *Дос*, *Жан*, *Рай*, *Рәш*, *Наз*, *Нәр*, *Нұр*, *Сәт*, *Тау*, *Таң*, *Шер* деп жазу орынды, тілдің заңдылықтарын сақтайды. Қос тілдің, ықпалында қалған сөз қолданушы коммуникаторлар *Бах~Бак*, *Бек*, *Гуль*, *Дос~Дас*, *Джан*, *Наз*, *Нар*, *Нур*, *Рай*, *Раджч~Ряш*, *Сат*, *Тау*, *Тан*, *Шер* деп өзге тілдің заңдылығында айтқанымен, жазуда былай таңбалау мүлдем қате, қазақ тілінің заңдылық-тәртібін бұзушы болып табылады.

CVC тұлғалы моносиллабтық жүйедегі антропонимдердің сөз басындағы дыбыстық өзгерістері «Қазақ тілінде қонар дыбыстардың (протеза) пайда болуы екіге бөлінеді. Біріншісі, *Л*, *Р* дыбыстарынан басталған сөздердің алдынан *Ұ*, *Ү*, *Ы*, *І*, *О* дауысты дыбыстарының қойылып айтылуы. Мысалы, *рұқсат-ұрықсат*, *рет-ірет*, *русь-орыс* т.б. Сондай-ақ, басқа тілден ауысқан *ст*, *шт*, *шк* сияқты қос дауыссыздан басталатын сөздердің басында да дауысты дыбыс қойып айту бар. Мысалы, *стакан-ыстакан*, *штаб-ыштаб*, *шкап-ышкап* т. б.» [6, 158].

Протеза құбылысы CVC тұлғалы моносиллабтық антропонимдердің де басында болатын заңдылық. Мысалы, *Рай* – *Ырай*, *Рәш* – *Ірәш* т. б. Келтірілген мысалдағы протеза құбылысы

орофэпия заңдылығына тән. Жазуда мұндай өзгерістер ескерілмейді.

CVC тұлғалы моносиллабтық жүйедегі антропонимдердің сөз ортасындағы дыбыстық өзгерістері

«Екі дыбыстың аралығына қосалқы дыбыстың келіп кірігуі эпентеза құбылыс деп аталады. Мысалы, метр, литр деген сөздерге қазақша метір, литір түрінде айтылады» [7, 260 б.]. Біздің айтпағымыз дәл осы қағидаттай болмаса да, осыған ұқсас, яғни CVC тұлғалы моносиллабтық антропонимдердің арасына кірігетін дыбысқа байланысты. Мысалы, Бек, Шер кісі аттарын айтқанда арасында, ортасындағы е құранды дауысты дыбысының алдында $i+й+e \sim й+i+e$ дыбыстыры айтылады деген пікірлерді ұстану, қолдау. Бұл туралы «Е фонемасының алдынан әнтек й айтылады» [8, 26 б.]. десе, Ә. Жүнісбеков «е-нің й және і дыбыстарының қосындысынан (йі) тұратынын (й-40, і-60 пайыз болатынын)» экспериментті жолмен анықтайды. Қазақ грамматикасында «Е дауысты құранды дыбыс. Й тектес үнді дауысты дыбыстан (бағынышты сыңары) басталып, І тектес қысаң дауысты дыбыспен (басым сыңары) аяқталады» [6, 19 б.], – деген пікірлер айтылады. Біз де осындай пікірлерді қолдай отырып Бек, Шер есімдерін айту барысында Бек ~ Бйек, Шер ~ Шйер айтылатынына күмән келтірмейміз. Бұлар (Бйек, Шйер есімдері) атылуда осылай болады, жазуда осы қалыпты сақтау тілдік нормаға сай болмай шығады.

Үш дыбысты VCC тұлғалы моносиллабтық жүйедегі антропонимдер

VCC тұлғалы моносиллабтық сөздерді алғашқы дауыстыны, екі консонантизм дыбыстар жауып тұратын АВВ, яғни тұйық буынды морф десек қателеспеспіз.

VCC тұлғалы моносиллабтық сөздер қазақ тілінде сирек кездеседі. Түркі тілдерінде VCC тұлғалы түбір-негіздердің сандық көрсеткіші тым аз екені белгілі. Қазіргі қазақ тілі бойынша VCC моделді 19 лексема тіркелсе, А, М. Щербак реконструкциялаған жалпы түркілік бір буынды сөздер тізімімен 6 сөзді ғана кездестіруге болады: ant, alt, ark, art, ork, urk. А. М. Щербак жалпы түркілік моносиллабтардың архитипін анықтауға негізінен түркі жазба ескерткіштері лексикасы мен қазіргі түркі тілдерінің көпшілігіне ортақ лексемаларға сүйенгендіктен, бұл көрініс Орхон, Енисей, Талас ескерткіштері тіліндегі моносил-

лабтар жүйесінде де қайталаынады. А. Н. Кононов «жалпы түркілік alp сөзін монғол тіліндегі alban «служба» сөзімен байланыстыра отырып, ал «алу» етістігінен таратады» [9,54]. Г. Г. Левин тува тіліндегі alban «служба, служебный» лексемасы мен көнетүркілік alp сөзін салыстыру барысында: «Мы определили тувинскую alban как поздний рефлекс древнотюркского alp» [9, 57]. Э. В. Севортян alp, alban лексемалардың бірлікте қарастырудың семантикалық негізі жеткіліксіз деп санайтын пікірлердің де бар екенін көрсетеді. «Қазақ тілі этнонимдер жүйесіндегі alban атауының alp лексемасына қатыс-дәрежесі де анықтауды қажет ететін мәселе, alban түркі-монғол тілдеріне ортақ элемент болуы мүмкін. Көне түркілік alp сөзі қазақ тіліндегі alpamsadaı, alpawıt лексемаларының, Alramıs антропонимінің құрамында сақталған. Alp сөзінің құрамындағы і сына дыбысы қазақ тілінің орфографиялық ережелеріне сай орнықса керек» [5, 320 б.]. Көне түркілік ars моносиллабынан таралатын arslan сөзінің кейініректе, антропонимге айналуы жайлы да, алғашқы ars моносиллабының негіз болуы мүмкін екендігі туралы осындай болжам айтуға болады.

Қазіргі кезде VCC тұлғалы моносиллаб антропонимдер тілімізде мүлдем сақталмағаны тілдік деректерді тексеру барысында анықталды. Тіпті, мұндай сөздердің өзі тілімізде сирек екенін жоғарыда айттық. Қазіргі кезде ондай есімдер қалмаса да, жоғарыда келтірген саралауларға сүйеніп, қазіргі таңда Алпамыс, Арыстан сөздерінің түбірінде (alp,ars) ғана сақталғанын көруге болады. Жалпы түркі түбірлерінің тарихи эволюциясы тұрғысынан қарағанда VCC моделі түркілік тектіл кезеңдерінде қалыптаса бастаған екінші, үшінші дәрежелі моносиллабтар болуы мүмкін.

Үш дыбыстан тұратын, алайда дисиллаб болатын антропонимдер де тілімізде кездеседі. Олар: Ару, Әбу, Әби,Әди, Әлі, Әли, Иба, Иса, Эра, т. б. Мұндай дисиллабты есімдерді коммуникаторлар коммуникация барысында орфэпиялық заңдылықтарды сақтап қатысым әрекетін жүргізеді. Осындай жағдаятта Арұу, Әбуу, Әбиі, Әдиі, Әліі, Әлиі, Иба, Иса, Эра атты антропонимдер өздерінің тіл табиғатының тазалық қалпын сақтап, тілдік қатысымдағы айтушы тыңдаушыға жеткізгенімен, қабылдаушы табиғи қалпында санада қорытқанымен, жазуда орфография заңдылықтарын мүлде бұзбауға

